

Lidt om tilværelsen på en døgninstitution i Nordgrønland

af forstanderinde Ingrid Jakobsen, børnesanatoriet, Umanak

Børnesanatoriet i Umanak blev som nr. 2 i rækken af Foreningens børnesanatorier taget i brug i året 1929, og der var straks et vældigt behov for de 20 pladser. Gennem årene op til i dag har institutionen været opholdssted af kortere eller længere varighed for en mængde børn. Der er indtil i skrivende stund foretaget 659 indskrivninger af børn, flere dog „gængere“. Det har fortrinsvis været børn fra Umanak by og distrikt, men her har dog også været børn fra andre byer, lige fra Julianehåb i syd til Thule i nord. Den dag i dag har vi børn fra fjerntliggende byer, hvilket umiddelbart kan synes urimeligt hårdt og belastende for et barn, men det har desværre ofte været den eneste udvej for børneforsorgsudvalg i de forskellige byer at spørge „langs kysten“, hvilke institutioner der havde plads, når man stod i den situation i hjembyen ikke at kunne anbringe et barn, hvis situation krævede anbringelse på institution.

Ved børnesanatoriernes oprettelse i årene fra 1924 til 1957 var det tanken at gøre en indsats over for den udbredte tuberkulose netop i disse tiår. Imidlertid er tuberkulosen nu, omend ikke helt udryddet så dog ikke længere det altovervejende problem, og følgelig er klien-

tellet på børnesanatorierne et andet i dag. Den hyppigste anbringelsesårsag er af social karakter, men også børn med lettere fysiske handicaps, børn med adfærdsforstyrrelser og forsømte børn er at finde i overvejende grad på døgninstitutionerne i dagens Grønland.

Og hvordan former tilværelsen sig så heroppe? Den er meget spændende, broget og ikke to dage er ens. Der er en særlig hygge og et stærkt samhørighedsforhold børn og personale imellem, når institutionen ikke er større end denne, og hvor vi lever så tæt på hinanden året rundt. At lære det grønlandske barn at kende er en oplevelse. En helt fantastisk tillid strømmer os i møde ved modtagelsen på institutionen af det grønlandske barn, en forbløffende tilpasningsevne i tiden derefter, en umiddelbarhed så dejlig og en natur så ægte og varm. Dette berører os dybt i det daglige og aftvinger stor respekt for flere af børnene, hvis hidtidige opvækstvilkår har ladet meget tilbage at ønske.

Det må være vor fornemste opgave at skabe et så trygt, varmt og hjemligt milieu for børnene som overhovedet muligt og i så høj grad, som det er muligt for en institution. Det er i sig selv et kæmpeansvar at være medvirkende til

at skabe opvækstvilkår for børn og da specielt for langtidsanbragte børn, hvoraf flere desværre må tilbringe en stor del af deres barndom på institution. Vi hverken kan eller skal være stedfortrædere for manglende forældre, men børnene har krav på altid at have mulighed for at kunne søge tryghed, kærlighed og omsorg. Disse ting er helt elementære behov hos børn og nødvendige forudsætninger for en normal udvikling på alle områder. Bliver de ikke opfyldt, ses fejludvikling i personligheden, som især viser sig ved manglende evne til dybe gensidige kontaktforhold med andre mennesker.

Da ansvaret hviler tungt på personale ved døgninstitutioner for børnenes opvækstvilkår jævnfør ovennævnte vidtrækkende følger, bør vi tilstræbe i så vid udstrækning som muligt at være medvirkende til formidling af adoption eller plejehjem for institutionsbørn, såfremt de ikke har mulighed for at vende tilbage til deres hjem, således at så mange børn som muligt får en opvækst i et familiehjem. Lader det sig ikke gøre, må vi efter bedste evne skabe de bedst tænkelige rammer for trivsel og udvikling og give børnene mest mulig adgang til samfundet uden for institutionen, børnehaver for de mindste børn og for de store i 14-års alderen ungdomsaktiviteter, såsom fritidsklub, småjobs efter skoletid uden for institutionen, spejdervæsen, idræt eller lignende, således at de falder naturligt ind i samfundsbilledet og ikke indtager en særstilling, fordi de tilfældigvis bor på en institution.

Årstiderne skifter som overalt også heroppe, der er tydelige overgange mellem forår, sommer, efterår og vinter,

det er ikke is og sne altsammen. Hver årstid sin form for leg og aktivitet. I den lange lyse sommer med midnatssol fra midten af maj til slutningen af juli er det især de udendørs aktiviteter, der gør sig gældende, boldspil, lystfiskeri, fjeldture, den årlige sommerlejr i telt ved foden af de imponerende Nugssuakfjelde og ellers småudflugter til Spraglebugt, hvortil vi drager i båd med stegepander, kød, mattak m. m. og ikke at forglemme tomme dåser eller lignende til den vigtige bærplukning i august og september, en kortvarig og kærkommen fornøjelse for børnene. Går det rigtig højt til, traver vi en varm højsommerdag langt op i fjeldet til en lille fjeldsø, hvor vi slår os ned på de solvarme klipper omkring søen. Her kan børnene løbe nøgne omkring og soppe i det kølige vand, hvilket

vækker stor jubel, da badning ellers ikke er muligt heroppe.

Vinteren med de 3 måneders mørketid fra begyndelsen af november til begyndelsen af februar indbyder naturligvis for en stor del til indendørs beskæftigelse, hvilket falder børnene helt naturligt at omstille sig til efter flere måneders udeliv. Og midt i den allermørkeste tid lyser julen jo op med alle dens forberedelser og forventning. Den grønlandske jul er meget festlig, farverig og fuld af højtid. I januar begynder vi at længes efter at se solen igen, dette at se lys og skygge samt farver over det stivnede landskab igen. På denne tid lægger havisen sig for alvor, måske efter at være brudt op indtil flere gange, afhængig af vejr og vind.

Solen, som kommer igen den 4. februar, hilser vi glade fra et højtliggende punkt, hvofra vi kan se den dukke op i et kort øjeblik over Nugssuakfjeldene. Det er bidende koldt på denne tid af året, så solens stråler varmer mærkbart i det øjeblik, det varer. Men i dagene derefter tiltager solen hastigt og spreder forårsfornemmelser, fornyet livsmod og livsudfoldelse hos store som hos små. Med solens genkomst kommer der for alvor gang i hundeslædekørselen – en skøn og dejlig sæson indledes. Denne tid på året er især for de store drenge et sandt eldorado. De har på skift de obligatoriske fangstfridage fra skolen, hvor de er med ude på isen og røgte sælgarn og langliner. I fritiden skiftes de til at køre hundeslæde med det til institutionen knyttede hundespand, en meget eftertragtet fritidsfornøjelse. Til skolens årlige hundeslædevæddeløb deltager alle

skolebørn her fra huset i kraft af, at en masse rare mennesker ude i byen stiller deres hundespand til rådighed på denne begivenhedsrige dag, så alle kan deltage i det spændende løb. Ind imellem kommer påsken med alle dens fridage på en af de skønneste årstider heroppe, og de ekstra fridage tilbringes med hundeslædekørsel og forskellige konkurrencer og boldspil på isen.

I slutningen af april har vi hvert år i de seneste år afholdt konfirmation for flere af børnene her i huset. Vi festligholder dagen med kaffemik og middag for konfirmanderne og deres pårørende. Et år havde vi 5 konfirmander samtidig, alle drenge, og flotte var de i deres hvide anorakker, mørke benklæder og festkamikker.

Netop på denne årstid for et par år siden havde vi alle her i huset og byen med for den sags skyld en stor oplevelse, idet min ægtefælle og den daværende tilsynsførende læge hjembragte en isbjørn, som de havde nedlagt på isen kun 1 times kørsel på slæde fra Umanak by. De var sammen taget på sælragt i det smukke vejr på en fridag, men kom i stedet hjem med storfangst. Sikken en dag og hvilket postyr! Det var den første isbjørn, der var blevet nedlagt ved Umanak by i mands minde. Efter flænsningen, som de ældre fangere på eget initiativ stod for, og efter mikroskopisk af kødet på sygehuset af hensyn til eventuelle trikiner, trakteredes det meste af byen på friskkogt bjørnekød på børnesanatoriet. Det var en hel usædvanlig og uforglemmelig dag.

Jo, der sker lidt af hvert på en døgninstitution i Nordgrønland.

Foreningens arbejdsmark

Institutionerne og deres ledere

Vuggestuer:

Amaut (Godthåb)
Oda Christoffersen

Ungak (Godthåb)
Marianne Høg

Meraq (Frederikshåb)
Tove Grastrup

Vive (Narssaq)
Grethe Holst Rasmussen

Aja (Sukkertoppen)
Elin Petersen

Nuka (Holsteinsborg)
Mimmi Schleimann

Inuno (Jakobshavn)

Børnesanatorier:

Umanak
Ingrid Jakobsen

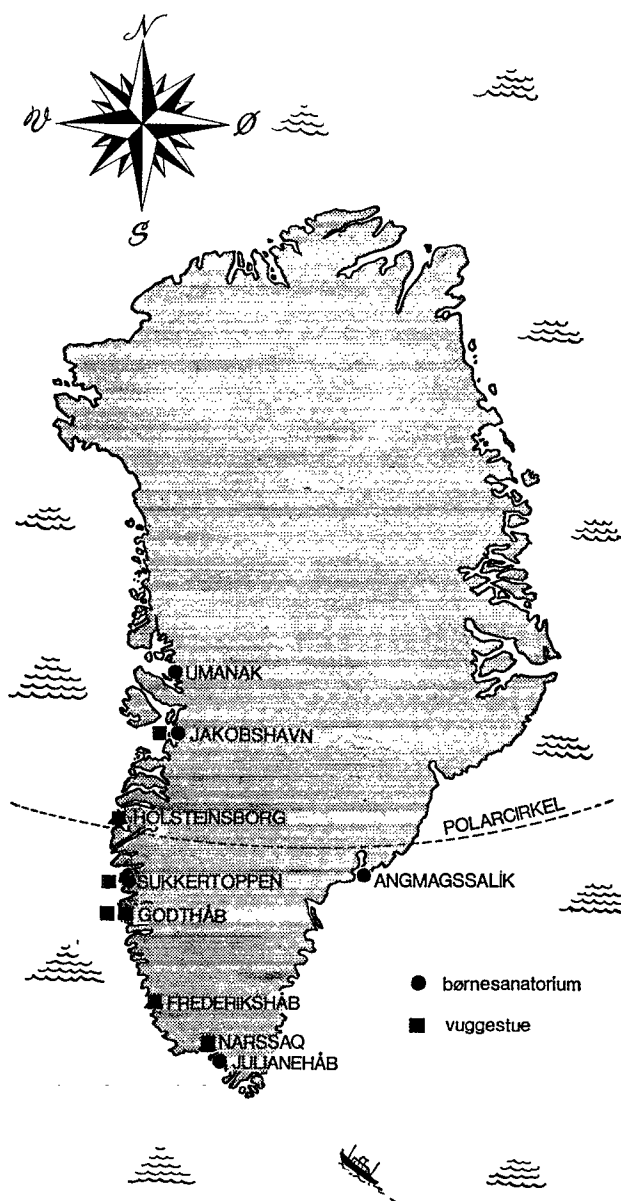
Jakobshavn
Tove Andersen

Sukkertoppen
Lilli Mortensen

Julianehåb
Kirsten Rygaard Larsen

Angmagssalik

Foreningens bestyrelse

Formand: Højesteretssagfører *Ib Thyregod*,
Vimmelskaflet 43, 3., 1161 K.
Næstformand: Fhv. minister *M. Gam*,
Geelskovparken 6, 2830 Virum.
Læge, fru Rigmor Rørdam Holm.
Landshøvding N. O. Christensen.
Fhv. forstander Knud Povlsen.
Fru Karen Horsten.
Seminarielærer N. Rosing.
Fru Ellen Strange Petersen, MF.
Fru Sofie Øster-Jørgensen.
Fhv. landsdommer C. F. Simony.
Læge A. Østergaard Hansen.
Herr Karl Johan Mortensen, MF.
Kredslæge, dr. med. B. Zachau-Christiansen.

Adresser og telefonnumre

Foreningen Grønlandske Børn,
Store Kongensgade 46, 1.
1264 København K.
Telf. (01) 11 85 77, giro 3681.
Foreningens telegramadresse:
Grønlænderbørn, København.
Kontorchef: Jørgen Bertelsen.
Grønlandslotteriet,
Store Kongensgade 46, 4.
1264 København K.
Telf. (01) 11 62 32, giro 322.

Foreningen er godkendt af Erhvervenes Indsamlingskontrol.